

A BARLANG MINT ÉLETTER ÉS A PÓKOK.

Irta: *Kolosváry Gábor dr.*

Mielőtt a barlangot, mint életteret ismertetném a barlangban lakó pókok szempontjából, szükséges, hogy előbb rövid áttekintést nyerjen az olvasó afelől, hogy a természetben a barlang mint környezet a pókokkal együtt milyen helyet foglal el? Általánosan három fő élettercsoportot különböztetünk meg, nevezetesen: 1. a növényvilág által, 2. a kopasz földfelület által s 3. a sziklak, falak által nyújtott élettercsoportokat. (Ezeknek az élettereknek a műszavai: plantosféra, terrosféra és lithosféra.) Az elsőn belül két alcsoportot állíthatunk fel: úgymint a fás-növényekét és a fűnemes növényekét. Ezeket az élettereket műszóval biochoroknak nevezzük. Ezekben belül aztán az első alá soroljuk az erdőségeket és a cserjések biotópját, a második alá a szárazföldi és a vízi növények biotópját. A kopasz földfelületek által alkotott élettereken belül két biochort különböztetünk meg: szilárd felületű talajok életterét és a laza felületű talajok életterét, mint amilyen pl. a homok. Végül a lithosféraon belül van 1. a természetes sziklafelületek által képviselt életter (biochor) és 2. a mesterséges falak biochorját. Az előbbihez tartoznak a sziklafelületek apró repedéseikkel és aztán a barlangok, mint a sziklában képződött üregek. Az utóbbihoz tartoznak az emberi lakások, majd a mellékhelyiségek a különböző gazdasági épületekkel, istállókkal, ólakkal, stb.

Látjuk tehát, hogy a barlang a pókok szempontjából biotóp, ez az alacsonyabb rendű életter. Bár felosztjuk az egyes élettereket, mégis meg kell állapítanunk, hogy ez a cselekvésünk csak viszonylagos munkát jelent, mert hiszen valamely állatfajtól, vagy csoporttól függ, hogy az az öt környező életteret miképpen értékeli és abban hogy viselkedik. Egy életteret akkor mondunk tisztának, ha abban oly állatfajok élnek, melyek ezt az illető életteret jelenlétükkel állandóan jellemzik s abba mint természeti jelenségek bele tartoznak. Vannak azonban olyan fajok, melyeknek mozgás-szabadsága nagyobb s mint vendégfajok fordulnak elő itt is, ott is s ilyenkor ezek az illető életteret az ő említett tisztaságában megzavarják. Ha a kikelt fiatalok elkóborolnak más környezetbe, akkor azt a környezetet kevésbé elrekesztett környezetnek nevezzük. Ha a költés nem kóborol, akkor jól elrekesztett környezetben él. A barlang pókászatilag tiszta biotóp, mert benne a vendégfajok ritkán fordulnak elő s egyben jól elrekesztett életter is, mert a barlangban élő fiatalok ott nevelkednek fel s oda idegen pókfajok fiataljai is csak téli pihenőre térnek be. A barlanglakó pókokat

négy csoportba osztjuk: vannak barlangban élők, (*eutroglobiontók*), barlang-kedvelők, melyek azonban már másutt is képesek megélni (*hemitroglobiontók*), barlangba bejárók (*pseudotroglobiontók*) és barlangban telelők (*troglocheimadák*). A három első terminus technikus *Dudich-tól* származik, az utolsó tölem, mert célravezetőbbnek véltem olyan műszót alkalmazni, melyben a telelés cselekménye is ki van fejezve.

Igazi barlangi pókjaink nincsenek. Ilyenek a vakpókok (*Stalíták*, *Hadítések*, *Laniatorok*), melyeknek fő elterjedési vidéke a Földközi-tenger melléke és a Balkán. Nálunk csak barlangkedvelő fajok élnek, (*Porrhommák*, *Nesticusok* s a *Meták*). Sajnos, az érdekesebbek ezek közül (*Nesticusok*) csak élszakított országrészeinkben élnek, mint pl. a bihari, krassószörényi és szlovenszói barlangjainkban. Barlangjárók annál nagyobb számmal élnek csonkaországi barlangjainkban is. Ilyenek a házi zügpókok (*Tegenariák*), a kancsalpókok (*Pholcusok*), a *Lephtyphantések*, a *Cicarinák* s az eretnek pókok (*Amaurobius*). Ezek az emberi lakásokban is otthonosan érzik magukat, ami nyilván arra vezethető vissza, hogy annakidején a barlanglakó emberekkel együtt éltek s az akkori ember hulladékaín és konyhamaradványain elő legyekből táplálkoztak. Az idők multával kikisérték az embert a barlangból: épített kunyhóiba, később házaiba s ma is itt élnek házainkban, környezetünkben.

A barlangkedvelők táplálkozásáról nem sokat tudunk. *Dudich* megfigyelte a *Nemastomák* táplálkozását, a *Porrhommákéról* is tapasztalt már egyet-mást, de általában véve nem tudunk többet. Minthogy a kaszaspókok falatozó táplálkozást végeznek, gyomortartalom-vizsgálatok e téren eredményekre vezethetnek. Ugy, ahogy én megállapítottam a *Trogulusok* bogárevését, éppúgy meg lehetne allapítani a barlangi vak *Laniator kaszaspókok* táplálkozását is.

Legujabban három nagy barlangtani munka jelent meg a világpiacon: az első a *Dudiché*, mely teljes barlangtani monográfiát nyújt s a magyar, valamint a külföldi szakközönség előtt már ismeretes értékes mű. A második a francia *Louis Fageé*, *Fage* azonban csak a pókokról ír és a földközi-tengeri, valamint a balkáni és középeurópai barlangok pókfaunájával foglalkozik. Biológiai része bár értékes, de kevés, annál nagyobb a rendszertani rész.

Hazafiúi kötelességem, hogy felhívjam e munkára a magyar olvasóközönség figyelmét is. A nagy hatalmas munka Középeuróparól is szól, de a vaskos kötetben egyetlen egyszer sem szerepel még csak ez a szó sem, hogy: „Hongrie“. Hazánknek ez a példátlan elsikkasztása és kigolyózása nemcsak nem ildomos és nem tudományos eljárás,

hanem hű tükörképe a francia mentalitásnak. Szükséges, hogy Fage által felfedezett új barlangi pókfajokról azonban a közönség tudomást szerezzen, különösen azért, hogy bizonyos szempontból elgondolkozzunk azokon. Spanyolországból összesen 10 új fajt sorol fel: (*Amauribus cerberus*, *Dysdera bicornis*, *Robertus cantabricus*, *Centromerus viduus*, *Lephtyphantes phallifer*, *bolivari*, *gadesi*, *Metella breuili*, *Tegenaria herculea*, *hispanica*. Portugáliából csak 2 fajt említ: *Lephtyphantes berlandi*, *Nesticus lusitanus*. Törökországból és Algirből egy-egy fajt ismer, (*Lephtyphantes byzantinus* és *emarginatus*). Erdélyből összesen 5 új fajt említ, (*Gonatium orientale* (Torda megye), *Centromerus chappuisi* (Bihar megye), *Troglohyphantes kulczynskii* (Krassószerény várnegye), *Taranucnus bihari* (Bihar megye) és *Nesticus simoni*).

A harmadik nagy munka P. Drenskyé, aki Bulgária barlangi pókfajait dolgozta fel és mindössze 8 új fajjal szaporította a barlangtani ismereteinket (*Lephtyphantes monticola balcanica*, *slivnensis*, *Troglohyphantes bureschi*, *lakatnikensis*, *bulgarianus*, *trnovensis*, *rhodopensis*, s a *Bolyphantes sofianus*).

Ezek a legújabb barlangtani események az élővilágra vonatkozóan, különösképpen pedig a pókokat illetőleg. Látjuk, hogy Erdélyből, a mi szép országrészünkből miképpen viszik el a dicsőséget a megszállók és barátaik. Elesettségünkben jórészünknek nincs meg sem a gazdasági, sem a politikai módja ahhoz, hogy az erdélyi bérceket kutatva, Hazánkat szolgálhassa. Nemcsak a magyar Diana, hanem a magyar Athene is elszorult szívvel és könnyes szemekkel tekint a Duna—Tisza völgyéből a keleti havasok hókoronáinak csillogó varázsára . . .

Csonkaországi barlangjaink nem így gazdagok pókfajok tekintetében, mint a körülöttünk levő országrészeké. Kövessük tehát a biológiai irányt. Ha nem is hozunk új fajokat a magyar faunára, általános biológiai eredményekben sokkal nagyobb jelentőségű eredményekhez juthatunk, mint azt az újfaj-vadászok himni szeretnék. Így legalább nemcsak a faunának teszünk szolgálatot, hanem a barlangot, mint ilyent is szerves összefüggésbe hozzuk az élet szabályszerűségeivel és vég-eredményben magával az élettel. A barlang valósággal élő szervezetté alakul át kutató szemünk előtt.